

akkeronkruid, langs wegranden, in tuinen en op ruigten tusschen 1000 en 2100 m. (*D. Tatula* L.).
***Datura Stramonium* L.**

Er worden op Java 2 variëteiten ¹⁾ onderscheiden:

1. var. *typica*. Bloemkroon wit.

2. var. *chalybaea* KOCH. Bloemkroon bleekblauw, andere deelen der plant violet of purper aangelopen. Op Java slechts gevonden op de Onderneming Djoenggo boven Poenten (lit. 17) (*D. Tatula*). Zou de giftigste variëteit zijn.

Aangehaalde literatuur: (1). BACKER, Onkruidflora der Javasche suikerrietgronden blz. 597. (2) BACKER & VAN SLOOTEN, Handboek Theekonkruiden 189, 190, '98 (3) CLARKE in HOOK. f., Flora of British India 4, blz. 242. (4) HARMS in FEDDE, Repert. 36, blz. 286. (5) HEGI, Illustrierte Flora Mittel-Europa's V, 4, blz. 2612. (6) HEYNE, De Nuttige Planten van Ned. Indië 1927, blz. 1351. (7) HOCHREUTINER in Candollea 4, 1930, blz. 188. (8) JACOBSON in De Trop. Natuur 10, blz. 37. (9) id. 12, blz. 14 (10) MERRILL, An interpretation of Rumphius' Herbarium Amboinense, 1917, blz. 465. (11) MERRILL, An enumeration of Philippine flowering plants 3, blz. 430. (12) MERRILL, A commentary on Loureiro's Flora Cochinchinensis 1935, blz. 348. (13) SAFFORD, in Journal Washington Acad. Sciences 11, 1921, blz. 178. (13a) SAFFORD, in Ann. Rep. Smithsonian Inst. for 1920 (1922), blz. 537-567. (14) SMITH & RANT in De Trop. Natuur 2, blz. 96; 12, blz. 46-47. (15) VAN STEENIS in Bull. Jard. Bot. Buitenzorg 11, 1930, blz. 15-18. (16) VAN WELSEME in De Trop. Natuur 8, blz. 158. (17) VAN ZIJP in De Trop. Natuur 9, blz. 113-120. (18) VAN ZIJP in Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië 80, blz. 27.

Herbarium & Museum voor Systematische

Botanie van 's Lands Plantentuin,

Buitenzorg.

G. G. G. J. VAN STEENIS.

¹⁾ Er komt volgens SAFFORD van wiens studie een kort referaat verscheen (Bot Abstr. 10, p. 86) van *D. Stramonium* nog een vorm voor met ongestekelde vruchten. Deze was beschreven als *D. inermis*. Evenals de var. *chalybaea* verschilt ze van het type met gestekelde vruchten in slechts 1 (recessief) mendelend kenmerk.

DE BEIDE JAVAANSCHÉ BOSCHKIPPEN

(met foto's van den schryver)

Ervaring in de praktijk kan er toe leiden een enorm belang te gaan toekennen aan speciale punten die voor den „zuiveren” wetenschapsbeoefenaar wellicht in het geheel niets zeggen. Ik denk hier aan de algemeene kwestie der „tweelingsoorten”. Schrijver dezes had in den loop der jaren veel correspondentie met jagers en boschmensen over wilde zoogdieren, vogels en slangen. En op den duur werd, bij het ontvangen van een bericht, een der eerst opkomende en belangrijkste vragen: betreft het een der „tweelingsoorten” of niet? Anders uitgedrukt: zijn er groote moeilijkheden te vreezen of niet? Zoölogisch moge mijn term „tweelingsoorten” al heel weinig diepte hebben (ik vermoed zelfs dat geen enkele zoöloog tot hiertoe zal begrijpen wat ik er mee bedoel), in mijn praktijk vormde hij de uitdrukking voor zeer veel ellende, bergen uitvoerig geschrijf, meestal zonder resultaat.

Er zijn namelijk een aantal gevallen waarin er (op Java, door elkaar heen) van één „diervorm” twee soorten voorkomen (zoo bijvoorbeeld de twee zwijnen en de beide klappereekhoorns onder de zoogdieren, de twee meliwies en de beide boschkippen onder de vogels, de welang en weling en de beide *Naja*'s onder de slangen), die vrij algemeen worden verward of samengevat. Men bericht dan eenvoudig het een of ander over „een zwijn”, „een meliwies”, „een welang”. Schrijft iemand mij over een hert, een pauw, een *Python*, dan is er aanstonds een vlot verloop van de correspondentie te verwachten. Maar welk een rompslomp aan vragen en explicaties brengen gewoonlijk de „tweelingsoorten” mee. Met als eindresultaat dan nog gewoonlijk dat de gemelde gegevens niet kunnen worden

aanvaard omdat de juiste soort niet kan worden vastgesteld. Zeer veel kostbare gegevens gaan er op deze wijze verloren. Het zijn deze soorten die bij het verzamelen der gegevens de mééste moeite veroorzaken en het minste resultaat opleveren. En er behooren juist enkele der gewoonste grootere diersoorten toe. Het is om deze reden dat ik den deskundigen zoo graag zou willen vragen om aan zulke tweelingsoorten eens hun specialen aandacht te besteden. d. w. z.: ze in een artikeltje zoodanig te verduidelijken dat ook de leek houvast krijgt. Met wat foto's, teekeningen en korte beschrijvingen waarin de *voornaamste*, meest opvallende, bruikbaarste verschilpunten.

Ik zelf deed reeds bij enkele zoogdieren pogingen om tot een praktische uiteenraffeling van

zulke tweelingsoorten te komen. Voor de beide gewone Javaansche badjings stelde ik voor de Nederlandsche namen Zwartneus-klappereekhoorn (*Callosciurus notatus*) en Bruinneus-klappereekhoorn (*C. nigrovittatus*).

Ook deed ik enkele pogingen voor

onze beide Javaansche wilde zwijnen (speciaal de wijfjes, daar oude mannetjes geen moeilijkheid opleveren).

Te dezer plaatse wil ik trachten een kleine bijdrage te leveren ter onderscheiding door den leek van onze beide soorten van boschkippen.

Dit lijkt geenszins een erg moeilijk geval van tweelingsoorten. De twee soorten zijn in dit geval eigenlijk zelfs héél gemakkelijk te onderscheiden. Maar tòch leerde mij de ervaring, dat men in verreweg de meeste gevallen vastloopt wanneer men gaat uitvisschen welke soort een praktijkman bedoelt wanneer hij spreekt of schrijft over „een boschkip”. Hij heeft geen „houvast” gehad! Ik maakte daarom wat foto's van de beide soorten, hanen en hennen. Deze foto's zijn verre van volmaakt. Ik slaagde er niet in de schuwe dieren dicht genoeg te benaderen. Misschien ware de zaak eenvoudiger geweest door een paar opgezette dieren te fotografeeren, maar dan ware weer alle sportieve aantrekkelijkheid geheel en al afwezig geweest. Ik hoop echter toch dat ze, tezamen met een paar korte beschrijvingen, in dit geval de bestaande moeilijkheden eenigszins zullen kunnen verkleinen. Zooals gezegd: dit is eigenlijk een vrij gemakkelijk geval, veel gemakkelijker dan bijvoorbeeld bij onze beide meliwies, *Dendrocygna javanica* en *D. arcuata*. Wie levert daarover eens een bijdrage? Die twee soorten worden vermoedelijk door geen enkelen „jager” uit elkaar gehouden.

Onze beide soorten van boschkippen zijn dan:

Het Bankivahoen, *Gallus gallus* (*G. bankiva*, *G. ferrugineus*). Inl. naam: Kasintoe (fig. 1 en 2). Dit is de stamsoort, waartoe ook ons huishoen behoort,

Fig. 1. Haan van *Gallus gallus*, Bankivahoen, Kasintoe.

Fig. 2. Hen van *Gallus gallus*, Bankivahoen, Kasintoe.

en het dier lijkt dan ook het meest van de beide soorten op bepaalde typen huishoenders, speciaal de haan met de vuurroode kraag en het verdere geel-

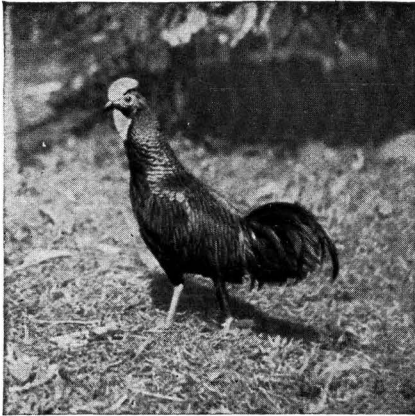

Fig. 3. Haan van *Gallus varius*, Vorkstaarhoen, Tj ang e g a r.

Fig. 4. Hen van *Gallus varius*, Vorkstaarhoen, Tj ang e g a r.

tot roodbruin en metaalglanzend groen. Kam en lellen zijn éénkleurig rood. De hen heeft in hoofdzaak alléén teekening op kop en nek tot aan de schouders en dit is dan een gebroken, hoofdzakelijk overlangsche streping.

Het Vorkstaarhoen, *Gallus va-*

rius. Inl. naam: Tj ang e g a r (fig. 3 en 4). Hiervan is de haan het meest opvallend

gekenmerkt door de merkwaardig bontekleuren van kam en lel (die ook anders van vorm zijn, vooral groter en de lel enkel). De eerste is helder blauw en violetrood, de laatste fel rood, blauw en geel! De hen is vrijwel over het gehele lichaam geteekend. Over de

Fig. 5. Haan van *Lophura ignita*, het Vuurrughoen.

Fig. 6. Hen van *Lophura ignita*, het Vuurrughoen.

voorste helft van het lichaam bezitten de veeren lichtgekleurde, eenigszins pijlpuntachtige figuren, de achterhelft vertoont meer een dwarse streping.

Voor zeer goede gekleurde afbeeldingen der beide soorten in beide sexen kan overigens worden verwezen naar het fraaie plaatwerk van KURODA (Birds of the Island of Java, II, 1936, pl. XXXII. Het tekenen ♂ voor No. 3 is daar natuurlijk een drukfout voor ♀), maar te vreezen is dat dit boek slechts binnen het bereik van weinigen zal vallen.

De beide foto's van het Vuurrughoen, *Lophura ignita* (fig. 5 en 6), zijn te beschouwen als „toegift”. Deze soort komt niet voor op Java, doch alleen op Sumatra en Borneo.